

vertrok, had
drukking ge-
omdat men in
de, kon de in-
niet verander-
leen, wanneer,
wam te wonen
de Luthersche
aar alleen Ge-
den. Maar in
oeclichheid op,
eerde of Lu-
fian, maar door
ner in de Kerk
adens zijn ge-
eenschap der
kerkeren" kan
igenaardig ka-
tegen, dat de
hooren te ver-
de Aposto-
raan dan nog
te toegevoegd,
it Gods onfeil-
voor geloof en
van Gods een-
aan alle zonde,
denis eens is,
eene Indische
n zoo zou een
ontstaan, die
en. Later zou
s kunnen uit-
gangspunt van
in de Aposto-
n liggen.
ed, dat onze
ruim hart we-
oigve Christe-
n verenigen,
men doen dan
het „algemeen-
g door ieder
ar hij is aan
goed Gerefor-
welke ernstige
verbonden zijn.
fde drang van
e geleid om te
erlijke geloofs-
ig tot de oor-
stijtelijke Kerk,
erken het eens
geleerd, dat
am, dan dat
er een nieuwe
le „algemeen-
eelijkheid niets
evenmin als
verwezenlijkt
verwezenlijken
ou dit ook niet
Kerk in Indië
eerste periode
istijlisch geloof
keerde. Onder
stes heeft de
ker en voller
leiden. Door
lei in de Kerk
licht der Kerk
is haar belij-
t geworden.
opstels: toen
als een kind,
n ben, heb ik
was. Hoe zal
weer als een
ou daarmede
r Christelijke
leiden wasdom
leest haar ge-
keeren tot de
n zels, dat
gebied, wat
erden uit de
en toch het
racht, dat de
likt aan deze
len schat der
i, dien ze van
wanneer men
Europaeen,
id der geesten
eds met de
igieus gebied
en een eigen
men dan al
k verenigen
Apostolische
eeten ontvan-
oefsbijdenis
ur. Als een
het hem niet
want deze
derschrijven.
len met een
der Aposto-
Darbist, die
ker, die van
I. Al deze
uit met deze
uden dan in
Kerk worden
een dag bij
n Babel van
er zijn eigen
n nu zegge
ven, want
zeker geen
k zou aan-
aar daaruit
e „Algemeen-
aliseren is.
he belijdenis
n om tot de
treen, zonder
zijn gekomen
ene Christe-
leken wezen,
protestant-
der wie dan
van meening
n duidelijk
e.
e zeer ern-
n de wijze,

waarop Ds. Wijers de Indische Kerk weer
herstellen wil. We kennen hem te goed,
om niet te weten, dat hij deze voorstellen
hem een hart beweegt, dat brandt van
ijver, om ook in Indië de Kerk des Heeren
weer tot rijker openbaring te brengen.
Maar hij zal het daarom ook dulden, dat
we in Holland, met al den eerbied voor de
warmte en innigheid van zijn overtuiging,
toch een broederlijke kritiek oefenen op zijn
voorstellen.
Dit is te meer noodig, omdat Ds. Wijers
deze plannen niet alleen openlijk in zijn
blad aanbeveelt, maar omdat hij reeds
actief is opgetreden om deze plannen tot
uitvoering te brengen. Op 't eenige goet,
een twintig uren sporens van Batavia ge-
legen, bevonden zich enkele geloovigen,
die dusver onder toezicht stonden van de Ge-
reformeerde Kerk te Batavia en vandaar de
bediening des Woords en der Sacramenten
ontvingen. Deze geloovigen hebben zich thans
op raad van Ds. Wijers als Kerk geïnstitueerd,
de Apostolische geloofsbelijdenis als grond-
slag aangenomen en den naam van Algemeene
Christelijke Kerk gekozen. Het recht van
deze geloovigen om dit te doen, twisten
we formeel niet, ook al betreuen we het,
dat, niet leden der Indische Staatskerk,
maar leden, die blijkbaar tot de Gerefor-
meerde Kerk te Batavia behoorden,
tot zulk een eigenmachtig daad zijn over-
gegaan. Dat deze nieuwe Kerk in geen
kerkverband staat met de Gereformeerde
Kerken spreekt wel vanzelf. Het kerkver-
band berust op eenheid van belijdenis, en
waar die eenheid van belijdenis ontbreekt,
is geen kerkverband mogelijk. Er mag met
deze broeders een zekere geestelijke ge-
meenschap bestaan, gelijk men die met
alle geloovigen gevoelt, maar een kerkelijke
gemeenschap is er niet. Wie den naam van
Gereformeerde Kerk aflegt en de belijdenis
der Gereformeerde Kerken loslaat, kan met
de Gereformeerde Kerken niet in kerkelijk
verband staan. Wat Ds. Wijers opmerkt
in de jongste *Getuige*, dat deze Kerk toch
een belijdenis heeft, die elke Gereformeerde
onderschrijven kan, ook al is die belijdenis
„iets ruimer" dan die der Gereformeerde
Kerken, is juist, maar bewijst niets. Niet
alleen de Gereformeerde, maar elk Christen,
ook een Roomsche, een Luthersche, een
Baptist, kan deze belijdenis onderschrijven,
en daarom kan op deze algemeene belijdenis
nootd het kerkverband als grondslag rusten.
Want dan zou deze nieuwe kerk met alle
Christelijke kerken in kerkelijke gemeen-
schap staan, wat een dwaasheid zou wezen.
Ook het beroep van Dr. Wijers op
Artikel LXXXV onzer Kerkenorde, dat
men in middelmatige dingen de buiten-
landsche Kerken niet verwerpen zal, heeft
met deze quaestie niets te maken. Onder
deze middelmatige dingen werd zeker niet
de belijdenis der Kerk verstaan, waarvoor
onze vaders goed en bloed hebben over-
gehad, maar enkele ceremonien bij doop
en avondmaal, die tot het wezen der zaak
niet afdoen. Maar dit niet-verwerpen van
buitenlandsche Kerken om middelmatige
zaken, is gansch wat anders dan kerkelijke
gemeenschap te houden met een nieuwe
Kerk, in onze eigen kolonien opgericht, en
die de belijdenis onzer Kerken heeft prijs-
gegeven.
Dat Ds. Wijers tot het oprichten dezer
nieuwe Kerk heeft medegewerkt en daarbij
zelfs de ambtsdragers dezer nieuwe Kerk
bevestigd heeft, is kerkrechtelijk dan ook
moelijk goed te keuren. We willen de
beginselen niet op de spits drijven, en we
begrijpen, dat in Indië exceptionele ge-
vallen kunnen voorkomen, waarbij het niet
altuus mogelijk is, de regelen van het
Kerkrecht stipt in acht te nemen. Maar er
zijn toch beginselen, die niet losgelaten
mogen worden, en het schijnt ons, dat hier
de uiterste grens der rekkelijkheid over-
schreden is. De geloovigen te Temang-
goeng maken zich los van de Gereformeerde
Kerk te Batavia, ze stichten op eigen
gelegenheid een nieuwe Kerk, die feitelijk
het kerkverband met de Gereformeerde
Kerken breekt en de predikant der Gere-
formeerde Kerk treedt daarbij als leidsman
en bevestigd op. Bovendien, waar Ds.
Wijers niet alleen voor dit afgelegen
plaatsje in het bergland, maar voor heel
Indië het den plicht acht van alle geloovigen
om tot de oprichting dezer algemeene
Christelijke Kerk te komen, daar zal de
consequentie van dit beginsel zijn, dat hij straks
o.a. ook te Batavia, waar reeds een Gerefor-
meerde Kerk is, zal moeten medewerken,
om deze Christelijke Kerk naast de Gere-
formeerde Kerk te vestigen. En tot welke
wanverhoudingen zal het niet leiden,
wanneer de predikant der Gereformeerde
Kerk in deze nieuwe Kerk optreedt, om
daar het Woord en der Sacramenten te be-
dienen, ambtsdragers te bevestigen en
dienaren des Woords aan te stellen?
Gelukkig dat Ds. Wijers op het punt
staat naar Nederland terug te keeren, en
dan gelegenheid zal gevonden worden deze
zaken rustig met hem te overleggen. We
twijfelen niet, of de rust na zoo zwaren
arbeid zal hem goed doen, en de saam-
spreking met de broeders in Holland zal
tot rijper inzicht leiden.

grond van wat onze Gereformeerde vaders
geschreven hebben en op grond van de
besluiten onzer Synodes toont hij aan, dat
zulk een democratische wijze van ver-
kiezing ongeoorloofd is en dat alleen in
een harmonische samenwerking van de ambts-
dragers en de gemeente de oplossing ligt,
hoe de verkiezing behoort te geschieden.
De tegenstelling: kerkeraad of kiescollege ver-
werpt hij dan ook terecht, omdat noch coöper-
atie door den kerkeraad buiten de gemeente
om, noch een verkiezing door de gemeente
zonder leiding van den kerkeraad geoorloofd
is. Beide, de gemeente en de kerkeraad,
hebben bij de verkiezing van het ambt saam
te werken.
Met dit betoog kunnen we ons van harte
vereenigen. Er zou zelfs nog aan toege-
voegd kunnen worden, dat het leggen van
de macht bij de verkiezing in de handen
van de gemeente dubbel zondig is, wanneer
deze gemeente bestaat, gelijk dit in de
Hervormde Kerk het geval is, uit een volks-
massa, die aan geen belijdenis gebonden is
en door geen tucht in band is gehouden.
Wat ons alleen verbaasde, is in dit artikel
te lezen, dat, volgens Dr. Kromsigt, de
kiescolleges in 1867 zijn ingevoerd, *mede
door het aandrigen van Dr. Kuiper*, die
steeds in de stembus een groote kracht heeft
gezien.
Mogen we tegen deze onjuiste voorstel-
ling opmerken, dat Dr. A. Kuiper in 1867,
toen dit vraagstuk aan de orde kwam, in
een brochure: Wat moeten we doen, het
stemrecht aan ons zelf houden of den
kerkeraad machtigen? vraag bij de uitvoer-
ing van artikel 23, een principieel en histo-
risch betoog heeft geleverd, waarvan de
sloosom was, dat ons Gereformerd kerk-
recht 1°, een stemming der gemeente alleen
bij de eerste stichting der Kerk gedooft,
maar 2°, in de eenmaal geoordeelde kerk niet
het democratisch beginsel, maar dat van
de geestelijke aristocratie huldigt. En toen,
dank zij de invoering van het kiesrecht der
gemeente, in tal van groote steden de
orthodoxie de overwinning behaalde en men
van orthodoxe zijde om dit behaalde succes
het kiesrecht der gemeente als een pa-
naace tegen alle kerkelijke kwalen aan-
preef, schreef Dr. A. Kuiper in 1869
een tweede brochure: *De werking van
artikel 23*, waarin hij op nieuw aantoon-
de, 1°, hoe aan dit stelsel de volks-so-
vereiniteit ten grondslag lag; 2°, de souve-
reiniteit van het goddelijk gezag, de sou-
vereiniteit van den Christus wordt dus door
artikel 23 wel degelijk tegen de soevereiniteit
van het onheilige menselijke leven uitge-
ruild" (p. 10); 3°, het beroep op het
behaalde succes beslist afkeurde: „hoe
groot ook de voordeelen zijn mogen, die
een tijd lang zulk een stelsel ons belooft,
in den naam mijner heiligste overtuiging...
wijls ik voor de Kerk van Jezus ook een
verderfelijc stelsel als ongeoorloofd en
onheiligh af" (p. 11); en 3°, reeds vooruit
voorspelde, dat „het aanvaarden van dit
verderfelijc beginsel alleen uit utiliteits-
berekening, alleen om voor het oogblik
het gezag in geloovige handen te spelen,
het gevaar meebrengt, dat men het straks
onherroepelijk in zeer ongelovige handen
zou zien overgaan" (p. 13).
Dat Dr. Kuiper desmettegenstaande in
1867 aaried om voor éénmaal van het
kiescollege gebruik te maken, geschiedde
uitsluitend op grond, dat de geheel geds-
organiseerde toestand, waarin de Hervormde
Kerk verkeerde, het z.i. noodzakelijk maakte
dat voor de kerkelijke organisatie weer een
vaste basis kwam door een rechtstreeksche
verkiezing der gemeente. Het was een
abnormaal middel, dat alleen in abnormale
omstandigheden mocht toegepast worden,
zooals ook onze Gereformeerde vaders
steeds erkend hadden, dat bij de institu-
tering der gemeente de ambtsdragers
voor de eerste maal rechtstreeks door de
gemeente moesten gekozen worden. Niet om
het te wachten succes, of omdat Dr. Kuiper
zijn kracht in de stembus zocht, maar alleen
op dien grond, werd de aanvaarding van
het kiescollege voor éénmaal aangeraden.
Maar tegelijk werd zoo beslist mogelijk
gevoerd, dat het stelsel van de volks-
sovereiniteit in de Kerk niet geoorloofd was
en dat zoodra door de eerste verkiezing
weer een vaste basis gelegd was van de
kerkelijke organisatie, de leidende macht
bij de verkiezing weer in handen van den
Kerkeraad behoorde over te gaan.
Mogen we Dr. Kromsigt daarom ver-
zoeken deze voorstelling te rectificeren.
Blijkbaar was hij met deze brochures van
Dr. Kuiper niet bekend. Hij zou anders
gezien hebben, dat wat Dr. Kuiper schreef
over Artikel 23 geheel met zijn eigen
betoog overeenkwam. DR. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvingen voor Kootwijks
scholen van den heer G. A. Goldschmeding te
Amsterdam f 10; van den heer A. Pijl, Alblas
verduin f 10; van den heer T. Kuiper te
Hilversum f 2.50; van den heer G. A. Diepen-
horst te Strijen f 10; van den heer W. K. W. van
D. Maan te Vreeland f 2.50 voor school en
armen bestemd; van den heer P. Hootagers
te Utrecht 5 coupons in de schoolleening f 10;
van Mevr. Wed. K. S. postma Sirobos f 25;
van D. K. te Hilversum f 10; van H. K. te
s Gravenhage f 2.50. Door Ds. H. W. van
Loon, Feestgave van de leerlingen van M.
Huislaar te Amsterdam f 5; van den heer J.
F. K. te Oosterbeek f 1; feestgave van den
heer D. Oat te Zandam f 2.50.
Hartelijk dank voor deze bijken van liefde
en waardeering.
Da. J. H. HOUTZAGERS.
Kootwijk, 4 Febr. 1911.

Waarstafel.

Dr. P. D. CHANTEPIE DE LA SAUSSAYE, hoog-
leraar te Leiden. *HET CHRISTELIJK LEVEN*.
Haarlem, De Erven F. Bohm, 1910.
III.
Hoe zich in dit werk het gemis van ietwerpe,
van nadere bepaling der begrippen en daarmee

samenhangend „dooreen gebruiken" van termen
wreekt in gemis van doorzichtigheid, komt op
meer dan één bladzijde uit. Zoo in het
hoofdstuk over: *HET CHRISTELIJK MORALE*.
HARE KERKEN. Op p. 15. De schrijver zegt
daar eerst, dat de *Christelijke ethiek* wijder van
omvang is dan de dogmatiek; verder, dat de
moraal zeker geen aanleiding heeft om uitvoer-
tig te handelen over, op die pagina met name
genoemde leerstukken; eindelijk, dat de *Christe-
lijke moraal* ook maatschappelijke en cultuur-
toestanden moet toelichten. Hier toch moet
men, om den zin zijner woorden te doorzien,
maar weten, dat hij het overal heeft over *Christe-
lijke ethiek* en nergens over *Christelijke moraal*.
Dit gemis van scherpe bepaling der be-
grippen vindt men niet alleen in het boek, doch
ook reeds in den titel: *HET CHRISTELIJK LEVEN*.
Het is 'n mooie titel, 'n klinkende, 'n zelfs
iets wat opsichtige. Maar de titel van een weten-
schappelijk werk moet toch zijn als de naam
van den bewoner op de deur van zijn huis.
Met dezen titel is men er echter volstrekt niet
seker op, bij Christelijke Ethika terecht te zijn.
Is toch niet „leven" ook al een woord van
„verwarrdend veelzijdige betekenis," en blijft
het dit niet zelfs met het practicaat *Christe-
lijk*? Een nadere bepaling als b.v. W. HERMANN
toevoegt, wanneer hij in het ade deel van zijn
Ethik, Tubingen 1909, — van DAS CHRISTLICH
SITTICHE LEVEN spreekt, zou hier veel hebben
verholpen. Het boek wil toch gaan over het
Christelijk zedelijk leven.
Hiermede kom ik tot zijn inhoud.
Het wil van dat Christelijk zedelijk leven een
beschrijving zijn.
Prof. DE LA SAUSSAYE verzekert ons toch
meer dan eens, dat de moraal, de Christelijke
moraal, waaronder wij dan te verstaan hebben
de ethiek, niet *practisch* of voorschrijvend,
maar *descriptief* of beschrijvend is.
Ook dit is een standpunt.
Een standpunt, dat ook door anderen wordt
ingenoemen.
Doel van zulk een beschrijvende ethika is
dan te komen tot 'n verklaring van het be-
schrevene, en als een voorbeeld daarvan mag
gelden de ETHIKA VAN SPINOZA, waarbij het ook
gaat om het verklaren, het begripen, het
„intelligeren".
Het bezwaar tegen deze methode is, dat ethika,
voor zoover zij *practisch* is, even als logika, nu
eenmaal geen bloot beschrijvende, maar ook
een *normatieve* wetenschap is. Zij heeft voor te
schrijven: hoe men leven moet, hoe men be-
hoort te leven. Aan te wijzen de normen of
maatstaven, waaraan het zedelijk leven, het
wilsvende beantwoorden moet, zal de beoorde-
ling er het practicaat goed aan toekennen.
Iets wat echter allerminst uitsluit, dat de ethika
die naar normen beoordeelt en daarbij *practisch*
of imperatief is, wijl zij ook dient te
beschrijven wat zij beoordeelt, tevens *descriptief* is.
Het bedenkelijke ligt hier dan ook alleen in
de eenzijdigheid.
Zelfs SPINOZA, die het op „normen" al even-
min begrepen had als Prof. DE LA SAUSSAYE
op „begrippen", wijkt van zijn standpunt af.
En ook de Christelijke Ethika van den Leid-
schen ethicus blijft niet *descriptief*.
Het Christelijk zedelijk leven is voor D. L. S.
het leven van den Christus; het leven dat bij de
wedergeboorte of algehele vernieuwing ontstaat,
doordat in hem de macht der zonde gebroken
en de wil ten goede werkzaam wordt, p. 175.
Het is het leven uit Christus, in wien God zich
aan ons openbaart" p. 180.
In deze en dergelijke beschrijvingen van het
leven van het Christelijk zedelijk leven ligt
voor mij het aantrekkelijke van dit boek;
waardeer ik het als een *Christelijke ethiek*.
Hier voel ik de congenialiteit met 'n mens
voor wien Christus de Middelaar is tusschen
God en ons.
Ook ben ik het goed eens met DE LA SAUS-
SAYE, dat Christelijk-zedelijk leven, het *Christe-
lijk-zedelijk* leven van 'n Christen is. Want
met hem en onzen mede-Christen VICTOR
CATHERINE kan ook ik het niet anders zien of
„Tager der Sittlichkeit ist nur der Einzel-
persönlichkeit".
Maar, wanneer nu D. L. S. dat Christelijk-
zedelijk leven eerst, onder het opschrift: *HET
BEGIN VAN HET NIEUWE LEVEN*, in zijn *ontstaan*
en daarna onder het opschrift: *DE ONTWIKKE-
LING VAN HET PERSOONLIJK CHRISTELIJK LEVEN*,
in zijn *voortgang*, zijn proces gaat beschrijven,
zie ik hem telkens afwijken van zijn standpunt,
„dat de ethiek *descriptief* niet *practisch* is";
divergeeren van de aanvankelijk zoo scherp
geconcentreerd lijn der *descriptie*.
„Beschrijving" toch van christelijk leven,
van christelijk zedelijk leven, blijft ook deze
ethiek niet.
Ik herinner mij, dat vele jaren geleden aan
de Utrechtsche Universiteit de taak toenmaals
opnieuwweekende stelling werd verdedigd: „Er
bestaat geen Christelijke dogmatiek". Iets wat,
als ik het wel begrepen heb, echter allerminst in-
volverde, dat 'n „Christelijke Dogmatiek" gelijk
b.v. die van Prof. v. OOSTERZEE niet „Christe-
lijk" zou zijn in den zin, waarin ik hier tot
duisver de Ethiek van Prof. d. L. S. „christelijk"
heb genoemd.
Welnu, in den zin, en ik versoeke den lezer
mij hier wel te verstaan, waarin de Utrechtsche
doctorandus poedeerde: „er bestaat geen Christe-
lijke dogmatiek", zou ik willen stellen: „er
bestaat geen Christelijke ethiek" en in dien zin
is het boek van den Leidchen hoogleraar
geen „Christelijke ethiek".
De heer d. l. Saussaye toch schrijft op p. 15,
„En dit van God gegeven leven in zijn karakter
en ontplooiing te beschrijven: ziedaar de taak
der Christelijke ethiek".
Daarop laat hij dan echter volgen:
„Wanneer ik haar Christelijk noem, dan zie
ik niet voorbij, dat haar behandeling noodwendig
't zij een Roomschen, 't zij een Protestantschen
stempel draagt. Aan beide zijden is er *Christe-
lijk* leven; wij Protestanten wenschen dit aan-
gaande Roomschen niet alleen in theorie te er-
kennen, wij pogen ook die Christelijke elementen
in onze *praktijk* en *beschouwing* op te nemen.
Maar er is een zoo diepgaand verschil tusschen
Roomsche en Protestantsche zedelijkheid, dat
wij niet kunnen trachten, een beschrijving te
geven, die op beide past" (p. 16).
Met al wat ik hier citeer ben ik het weer
goed eens. Alleen komt dat in „theorie erkennen"
en „in praktijk en beschouwing pogen op te
nemen", — al wil ik er persoonlijk voor d. l. S.
niet in onderdoen, — van „ons Protestanten"
hij wel wat te algemeen voor.
Maar, nu daar is het mij nu hier om te doen,
uit de aangehaalde woorden blijkt dat de
Christelijke ethiek, die de auteur zich als be-
schrijving van het christelijk-zedelijk leven tot
taak stelt te geven, geen christelijke zonder meer
maar een protestantsch-christelijke is.
En nu zou ik den auteur willen vragen:
Hebt gij met dat „diepgaand verschil" tusschen
Roomsche en Protestantsche zedelijkheid, met
die „Christelijke elementen" in de Roomsche
zedelijkheid, die gij, in tegenstelling met andere

daarin voorkomende elementen, in uw praktijk
en beschouwing wilt opnemen, — hebt gij
daarmee dan niet in uw selven een onderscheid
gemaakt?
Ik meen, dat deze vraag niet anders dan
toestemmend zou zijn te beantwoorden. Doch
dan blijkt toch, dat de auteur niet maar *het*
christelijk leven beschrijft, maar wel degelijk
bij die beschrijving *normen* aanlegt waaraan
het beantwoorden moet, normen, die zijn ethiek
seker niet „maakt", maar toch ook niet slechts als
„bestaande ontdekt", (p. 3) doch als de juiste
en de ware normen voorschrijft. Blijkt, dat zijn
ethiek niet maar uitsluitend *descriptief*, doch
ook *practisch* is.
Dat nu Prof. d. l. S. desmettegen van een
practisch ethiek, of liever van een *practisch*
practisch element, naast het *descriptieve* zo
afkeert is, hangt, naar ik het mij meen te
kunnen verklaren, saam met de eigenaardige
dispositie van zijn geest. Kenschetsend is daar-
voor o. a. dat kleine trekje, op pag. 16, waar
hij spreekt van „onze *praktijk* en onze *beschou-
wing*". Iets wat mij om de volgende doet denken
aan VINET's bekende woord „Les faits sont les
vrais pères de la théorie". Een mij altijd be-
denkelijke uitspraak, omdat onze theorieën,
onze beschouwingen toch evenmin alleen uit de
waarneming als alleen uit het denken, maar uit
de inwerking van het denken op de gegevens
onzer waarneming zijn ontstaan. Dan, uit het
dus laten voortgaan van de praktijk aan de
beschouwing, alsof aan de eerste de voorrang
toekomt, blijkt reeds de op het empirische
gerichte dispositie van den geest van Prof.
d. l. S. Een dispositie die hij met VINET
gemeen heeft, met wien hij zijn geestelijke
verwantschap dan ook niet onder stoelen en
banken steekt.
Met het oog op deze dispositie moet men
dan ook bezien zijn belijdenis op VIII van de
Voorede: „Zoo ben ik tamelijk los van beginsels
en trek ook voor mijn eigen opinies het harnas
niet aan. Men verwijte mij daarom geen scepti-
cisme. Het is bij een levensleer om 't leven
te doen; vastheid ligt in de echtheid van dit
leven, niet op de oppervlakte van een doctrine".
Hoe deze geestesdispositie van den schrijver
den stempel zet op deze zijn christelijke ethiek
hoop ik in mijn slotartikel over: *HET CHRISTELIJK
LEVEN* aan te wijzen.
G.

Officieele Berichten.

Aanvragen naar art. 11 en 13 D.K. worden
voor 15 Maart a.s. ingewacht bij den secr.-penn.
Ds. M. H. K. Mol.
Zwartewaal, 6 Febr. 1911.
Korte notulen van de vergadering der
Geref. Kerken in de classe Gouda,
gehouden te Gouda 7 Febr. 1911.
De vergadering wordt geopend namens de
roepende kerk.
De notulen worden gelezen en goedgekeurd.
De vacatuurbuizen worden als volgt geregeld:
Moordrecht: D.D. Hagenbeek, Sap. v. Dijk,
Andree, Kamper, Zevenhuizen: D.D. Dalhuysen,
Oisinga.
De deputaten voor de regeling der vacatuur
beurten worden gecontinueerd.
Rapport geschiedt van 't nasien der boeken
van den classicaal quæstor voor de Zending.
Rapport wordt uitgebracht van de kerkvisitatie.
Rapport van de commissie in sake de kerk S.
Rapport van de commissie die het archief der
classis heeft nagezien.
Het voorstel der kerk te O. a/d IJ.: „om
alle bezwaren tegen de kerkelijke huwelijks-
bevestiging zooveel mogelijk weg te nemen,
dringen de kerken er bij de Overheid op aan,
dat voortaan het Extract uit den Burgelijke
Stand kosteloos moge worden verstrekt", wordt
na eenige discussie door de kerk teruggenomen.
Verlag wordt nog uitgebracht door de com-
missie, benoemd om de bescheiden van den
classicaal quæstor na te zien.
Rondvraag geschiedt naar art. 41 D. K.
Aan eene kerk wordt advies gegeven.
De kerk van W. brengt onder de aandacht
der kerken de moeilijkheid, waarin de diaconien
door de aanhangige armenwet zouden kunnen
komen.
De collecten en bijdragen worden gestort.
De classicaal quæstor wordt herbenoemd.
Aangaande de Zending wordt gerapporteerd.
Als roepende kerk voor de volgende verga-
dering wordt aangewezen: Krimpen a/d IJek.
De vergadering wordt gesloten.
G. VAN SETTEN, assessor.

Buitenland.

Frankrijk. Treurige toestanden
door de wet op scheiding van
kerk en staat veroorzaakt.
De kerkgebouwen werden door de wet op
de scheiding van kerk en staat aan de burger-
lijke gemeenten overgelaten, terwijl de Roomsche
gebeden daarvan vrij zouden mogen gebruik
maken. De meeste gemeenteraden weigeren
echter geld toe te staan voor het onderhoud
der gebouwen, en daardoor loopden vele kerken
gevaar in puin te vallen. Soms weigeren die
gemeenteraden zelfs iets voor het onderhoud van
kerkgebouwen te geven al wil de „cultuur-
gemeente" mede daaraan betalen. De afg-
vaardigde BARRÉ bracht deze dingen voor de
Kamer van afgevaardigden en beweerde daarbij,
dat er gevallen waren, waarin het „cultus-
gemeenten" verboden werd, op hare eigene
kosten eene kerk te herstellen. Men wil de
priesters ergeren, en tot geen prijs verlangt men
de kerk te zien opbloeien. Briaud had in zijn
optimisme gedacht, dat de burgerlijke gemeenten
de kerken zouden onderhouden, omdat de wet
haar als eigenaars aanwees; doch men zal nu
wettelijke bepalingen moeten maken, om
aan die toestanden een eind te maken waarvoor
gebouwen tot verdwijnen zijn opgeschreven,
die eene historische betekenis hebben.
Dat de wet op scheiding van kerk en staat
vele Roomsche priesters in ongellegenheid
bracht, wat hunne fianctien azogast, is zeker.
Het wordt bevestigd door het feit dat de
bischop van Digne in de Neder Alpen, Castel-
lan, voor de geestelijken zijner diocese buiten
het departement liet collecteren. Van radicale
zijde verweet men den bisschop, dat hij zelf
wat snijner moest leven om aan zijn onder-
hoorige priesters wat te kunnen mededeelen.
Hierop antwoordde de bisschop: „Hoe zal ik
mijn huishouding op kleiner voet inrichten?
Ik houd er geen knecht op na en heb geen
cuipage, gelijk ieder te Digne weet. Mijn
dienstpersoneel bestaat uit eene dienstbode,
die verleden jaar, omdat zij mij vijftig jaar ge-
dient had, eene medaille kreeg. Zij doet mijne

huishouding en verstaat mijne kleeren, die even
als mijne schoenen nog al dikwijls moeten ver-
steld worden. Voor onze voeding en die onzer
gasten heb ik dit jaar slechts 600 francs uit-
gegeven. Vindt gij dat te veel?"
Zij, die de Roomsche priesters voor „swart
gebroed" schelden, zullen dat zeker nog te veel
vinden. Toch hopen wij dat de Fransche Room-
sche Kerk door den strijd dien zij te voeren
heeft, ook daardat zij worstelen moet voor haar
leeftocht, hare krachten zal gesterkt zien.
Gemengd Nieuws.
Uit het jongste jaarlijksche verslag van de stads-
zending te Berlin blijkt, dat de godsdienstloosheid
in Duitschland's hoofdstad steeds veld wint. Die
vereeniging werd drie en dertig jaar geleden door
den boprediker Stocker gesticht; tegenwoordig
werken voor haar 71 sendelingen; voornamelijk
leggen zich deze arbeider in Gods Koninkrijk toe
op huisbezoek. Dikwijls gebeurt het hun, dat de
toegang tot een woning geweigerd wordt. Ook
kinderen openbaren reeds een geest van bittere
vijandschap tegenover allen godsdienst.
Men schrijft deen toestand toe aan de massa's
onredelijke leetuur waarmede het volk overstromd
wordt. Meer dan 8000 boekjes adelaars en een 30,000
colporteurs leven van het aan den man brengen
van boeken, die het gemoed der leers verontrein-
igen en vergiftigen. Men beweert dat jaarlijks in het
Duitsche rijk voor 30 miljoen gulden voor dat
soort literatuur wordt uitgegeven. Geen wonder,
dat een geest van handelsoosheid en onverschillig-
heid zich vooral van jeugdige menschen meester
maakt.
WINCKEL.
Voor Kinderen.
DEN STRIK ONTKOMEN.
DE VREEMDE BRIEF.
IV.
Uw Herder zal niet slapen,
MARINX.
William rees op; het was hem onmogelijk
een woord te uiten. Hij knikte even met het
hoofd en verliet de kamer. In de breede
gewelddig gang stond hij stil; hij dacht een
oogenblik na, toen sprak hij zachtzins:
„En al zouden ook de koningin en de kerk
en mijn vader het goedkeuren, ik doe, ik doe
het niet. Den man, die mijn leven reddde,
die ons, die niemand leed gedaan heeft, die
hier argeolous in den strik loopt, zou ik helpen
verraden! Hoe kan mijn vader zoo handelen!
Ik kan hem niet gehoorsaam zijn. Ik zou geen
rust hebben zoo ik Luther overleerde aan
zijn vijanden. Hij moet gered worden, maar
hoe? Wat kan ik doen?"
Langzaam ateg hij de trap op, die naar
boven leidde. Toen hij voorbij des vluchtigen
slaapvertrek kwam, was daar het licht reeds uit.
Maar van binnen klonk een stem, de stem eens
bidders, die sprak:
„Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is
gezeten, die zal vernachten in de schaduw des
Almachtigen"; en een stem daar buiten fluisterde:
„Amen".
De morgen was nog niet aangebroken toen
William na een slapelozen nacht opstond,
naar beneden ging, en zijn paard zadelde. Zijn
vader wachtte hem, en herhaalde nog eens
zijn aanwijzingen. De jonkman gaf zwijgend
een teeken van toestemming, toen sprong hij te
paard, en weldra stierf het geluid der hoefslagen
in den grauwten morgennevel weg.
Zoodra William buiten het gerucht van
Caldon-house was, wendde hij het paard, en
dreef het toen met de vaste hand eens bekwa-
men ruiters in snelle vaart voortuit. Een kwart-
ier later hield hij stil voor een kleine, onaan-
zienlijke woning, waar nog alles gesloten was.
Soel sprong hij van 't paard, trad naar de
deur van het huisje en begon te kloppen met
een geweld, zoo vervaarlijk dat een doove er
van zou zijn opgeschrikt.
Een oogenblik later werd de deur geopend en
iemand, wiens tongval den vreemdeling aan-
duidde, riep:
„Wie daar?"
„Ik ben het, Broors," antwoordde William
haastig; „vraag mij niets, er is geen tijd te
verliezen. Lawrence Ruther, die bij ons zich
bevindt, is verraden. Over een half uur zullen
de soldaten hier zijn, om hem gevangen te
nemen. Ik moet se gaan halen, maar ik wil
niet — ik zal hem redden, ik ben...."
Maar, heer Willy."
„Sil, later zult ge alles weten. Wil gij mij
in Gods kracht helpen? Gij zijt een goed
schrijver. Zet met een paar woorden op 't
papier, welk gevaar hem dreigt. Ga dan naar
mijn huis, en klim in den boom, die aan de
achterzijde staat. Dan zijt gij voor 't venster
van Ruthers slaapkamer; zorg dan dat hij het
bericht krijgt, en hij is gered. Maar spoedig of
alles is verloren; want als ik er om zeven uur
met de mannen niet ben, zal mijn vader zelf
handelen; — ik ken hem".
„'t Is onmogelijk," jammerde kleine Broors,
die uit de onzamenhangende mededeelingen
wel begreep dat er gevaar dreigde, „papier,
pen en inkt heb ik zelf moeten leenen, om den
brief, dien ik kort geleden aan Ruther
zond, te schrijven. Wat zullen wij doen? Hadt
ge maar zelf de waarschuwing geschreven,
jongheer, ik zou haar wel bezorgd hebben".
„Dat kon ik niet, Broors, zonder dat mijn
vader 't bemerkte; ik schrijf daarbij nooit, en
ben het bijna verleid. Maar daar is nog één
middel. Durft ge 't hem gaan zeggen?"
„Met Gods hulp ja. Ik heb al zoo menig
gevaar doorleefd, en vrees voor mij selven niet.
Maar zal het middel baten? Ik moet hem eerst
wekken, want hij zal nog wel niet op zijn, en
dan met hem spreken; en als men ons hoort,
wat dan?"
„Toch weet ik niet anders, beproef het;
mischien sal het gaan; wekken moet ge hem
toch".
„Sil," riep kleine Broors eensklaps, terwijl
zijn gelaat verhelderde, „daar beden ik iets.
Wacht eens even".
Hij trad haastig het huisje weder binnen;
weldra keerde hij terug met een blad papier
in de hand, dat uit een gedrukt boek gescheurd
was. In de andere hand hield hij een stuk
houtskool, blijkbaar uit den haard genomen.
„Wat gaat ge doen, Broors?" vroeg William
haastig.
„Jongheer, de tijd snelt voort; een weinig
geduld en gij zult alles weten".
De jongeling zweeg en zag alleen toe, terwijl
kleine Broors het papier omvouwd, zoodat de
vouw een weinig voorbij de helft van het blad
kwam, en er dus aan den eenen kant een ge-
deelte uitstak; op deren uitstekenden rand
maakte de Vlamming met het stuk houtskool
een kruis. Toen sloot hij de deur zijner woning,